

Andrzej Cieślik

Uniwersytet Warszawski
e-mail: cieslik@wne.uw.edu.pl

FIRMY Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSCE: LOKALIZACJA I ORIENTACJA EKSPORTOWA¹

FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN POLAND: CURRENT STATE AND PERSPECTIVES FOR DEVELOPMENT

DOI: 10.15611/pn.2017.498.04

JEL Classification: F23, P33

Streszczenie: W ciągu ostatnich 25 lat Polska odnotowała duży napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), stając się głównym odbiorcą kapitału zagranicznego wśród nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej. Działalność firm z udziałem kapitału zagranicznego nie jest jednak równomiernie rozmieszczona na terenie Polski. Celem niniejszego artykułu jest analiza trendów dotyczących lokalizacji oraz działalności eksportowej tych firm w okresie przed oraz po akcesji Polski do UE. Do analizy zmian w czasie przestrzennej koncentracji firm z udziałem kapitału zagranicznego wykorzystana została regionalna wersja indeksu Herfindahla–Hirschmana (HHI). Uzyskane wyniki empiryczne wskazują na postępujące w czasie zjawisko koncentracji firm z udziałem kapitału zagranicznego. Największym stopniem koncentracji charakteryzują się mikrofirmy, natomiast najmniejszym firmy średnie.

Słowa kluczowe: BIZ, HHI, Polska.

Summary: In the last 25 years Poland has experienced a large FDI inflow becoming the major recipient of foreign capital among the new EU member states. However, the activity of foreign firms is not evenly distributed across Poland. The goal of this article is the analysis of trends concerning their location and export orientation before and after Poland's accession to the EU. In order to study time changes in spatial concentration of foreign firms regional version of Herfindahl–Hirschman index (HHI) is used. Empirical findings point at ongoing concentration of foreign firms. The most concentrated are the micro firms while the medium firms are the least concentrated.

Keywords: FDI, HHI, Poland.

¹ Niniejsza praca powstała w ramach projektu nr 2015/19/B/HS4/03230 zatytułowanego „Determinanty Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych w Polsce”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki.

1. Wstęp

W okresie ostatniego ćwierćwiecza firmy z udziałem kapitału zagranicznego odegrały istotną rolę w transformacji polskiej gospodarki. Chociaż firmy te stanowią relatywnie niewielką część ogółu populacji działających w Polsce przedsiębiorstw, to mają one znaczące udziały w całkowitej liczbie pracujących, przychodach z całokształtu działalności, wydatkach inwestycyjnych oraz eksporcie. Działalność firm z udziałem kapitału zagranicznego nie jest jednak równomiernie rozmieszczona w polskiej przestrzeni gospodarczej, na co od lat zwraca się uwagę w literaturze przedmiotu [Gorzela 1996; Domański 2001; Cieślik 2004, 2005, 2013]. Największe skupiska tych firm znajdują się w centralnych oraz południowo-zachodnich częściach kraju, co z kolei sprawia, że nie wszystkie regiony Polski korzystają z obecności inwestorów zagranicznych w tym samym stopniu. W rezultacie może to prowadzić do pogłębiania się różnic w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami, wzięwszy pod uwagę, że lokalizacja firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce może być zjawiskiem o charakterze sprzężenia zwrotnego [Cieślik 2005; Domański 2005].

Celem niniejszego artykułu jest zbadanie zmian w lokalizacji firm z udziałem zagranicznego kapitału oraz ich orientacji eksportowej na terenie obecnych 16 województw Polski w okresie 1998-2015, ze szczególnym uwzględnieniem roli ich wielkości w podziale na: i) mikrofirmy zatrudniające 9 i mniej pracowników, ii) firmy małe zatrudniające między 10 a 49 pracowników, iii) firmy średnie zatrudniające między 50 a 249 pracowników, oraz iv) firmy duże zatrudniające 250 i więcej pracowników. Pozwoli to na identyfikację kluczowych prawidłowości związanych z BIZ dokonywanymi w Polsce przez różne grupy firm przed i po przystąpieniu do UE, a następnie ich odniesienie do teorii przedsiębiorstwa międzynarodowego.

Do analizy zmian w czasie przestrzennej koncentracji działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce wykorzystana zostanie regionalna wersja indeksu Herfindahla–Hirschmana (HHI). Przeprowadzone badanie pozwoli na uzupełnienie oraz rozszerzenie wcześniejszych badań poświęconych problematyce lokalizacji firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce. Uzyskane wyniki empiryczne wskazują na postępujące w czasie zjawisko przestrzennej koncentracji działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego. W szczególności, największym stopniem koncentracji charakteryzują się mikrofirmy, natomiast najmniejszym firmy średnie.

Struktura niniejszego artykułu jest następująca. W kolejnej jego części przedstawiono lokalizację spółek z udziałem kapitału zagranicznego na terenie 16 obecnych województw Polski. Następnie omówiono ich orientację eksportową. W dalszej kolejności przedstawiono wyniki badania przestrzennej koncentracji firm z udziałem kapitału zagranicznego według ich wielkości. W zakończeniu zamieszczono wnioski oraz kierunki przyszytych badań.

2. Lokalizacja firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce

Według danych statystycznych polskiego Głównego Urzędu Statystycznego (2016) dotyczących roku 2015 na terenie Polski działało łącznie 25 961 firm z udziałem zagranicznego kapitału. Najwięcej firm pochodziło z krajów UE – 20 305, co stanowiło 78,2% wszystkich firm z udziałem kapitału zagranicznego działających w Polsce. Spośród nich najbardziej liczne były firmy z udziałem kapitału niemieckiego – 5837 (22,5%), natomiast na dalszych miejscach znalazły się odpowiednio firmy z udziałem kapitału holenderskiego – 2523 (9,7%) oraz cypryjskiego – 1718 (6,6%). Z krajów UE pochodziła też większość zainwestowanego w Polsce kapitału zagranicznego (90,8%). Na czołowych miejscach znalazły się odpowiednio Holandia (18,6%), Niemcy (17,5%) oraz Francja (14,3%). Największym inwestorem zagranicznym spoza Unii Europejskiej były Stany Zjednoczone, które zainwestowały w Polsce 3,7% ogółu kapitału zagranicznego i których kapitał obecny był w 785 firmach.

Dane dotyczące lokalizacji firm z udziałem zagranicznego kapitału w przekroju wojewódzkim pochodzą z publikacji Głównego Urzędu Statystycznego (2016) pt. *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym*. Ze względu na

Tabela 1. Lokalizacja firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1998, 2004 i 2015

Województwo	1998			2004			2015		
	liczba	%	pozycja	liczba	%	pozycja	liczba	%	pozycja
Dolnośląskie	1437	11,4	2	1758	11,1	2	2260	8,7	4
Kujawsko-pomorskie	409	3,2	10	433	2,7	10	557	2,1	10
Lubelskie	238	1,9	13	308	1,9	12	460	1,8	12
Lubuskie	551	4,4	9	637	4,1	9	657	2,5	9
Łódzkie	626	4,9	8	699	4,4	8	1 047	4,0	8
Małopolskie	775	6,1	7	844	5,3	7	1 762	6,8	5
Mazowieckie	3 078	24,3	1	5 026	31,8	1	10 030	38,6	1
Opolskie	369	2,9	11	412	2,6	11	434	1,7	13
Podkarpackie	227	1,8	14	251	1,6	14	529	2,0	11
Podlaskie	107	0,8	16	95	0,6	16	196	0,7	15
Pomorskie	921	7,3	6	943	6,0	6	1 373	5,3	7
Śląskie	1 324	10,5	3	1 624	10,3	3	2 407	9,3	2
Świętokrzyskie	160	1,3	15	170	1,1	15	177	0,7	16
Warmińsko-mazurskie	255	2,0	12	278	1,8	13	273	1,1	14
Wielkopolskie	1 163	9,2	4	1 345	8,5	4	2 302	8,9	3
Zachodniopomorskie	1 009	8,0	5	993	6,3	5	1 497	5,8	6
Polska	12 649	100		15 816	100		25 961	100	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

przeprowadzoną pod koniec lat 90. XX w. reformę administracyjną dane dotyczące wszystkich firm łącznie dostępne są od roku 1998, natomiast dane w podziale na różne typy firm od roku 1999. Lokalizację firm z udziałem kapitału zagranicznego według obecnych województw w latach 1998, 2004 oraz 2015 przedstawia tabela 1.

Można zauważyć, że w okresie 1998-2015 całkowita liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego działających w Polsce wzrosła ponad dwukrotnie. Wzrost ten był szybszy w okresie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Chociaż w badanym okresie liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego wzrosła w każdym z województw, to wzrost ten nie był równomierny. W 2015 roku pierwszej piątce najbardziej atrakcyjnych dla inwestorów zagranicznych województw znalazły się województwa: mazowieckie, śląskie, wielkopolskie, dolnośląskie oraz małopolskie czyli najbardziej rozwinięte regiony Polski. Z kolei pięć najmniej atrakcyjnych województw to: świętokrzyskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie, opolskie oraz lubelskie, czyli najmniej rozwinięte, peryferyjne regiony kraju, co jest zasadniczo zgodne z wcześniejszymi badaniami [Cieślik 2005, 2013]. Wzorzec ten jest stabilny w czasie, chociaż między poszczególnymi województwami, zarówno w czołówce, jak i końcówce rankingu, w poszczególnych latach występują pewne przesunięcia.

Udział województwa mazowieckiego w całkowitej liczbie firm z udziałem kapitału zagranicznego, który w 1998 roku wynosił 24,3%, wzrósł do 31,8% w roku 2004, a następnie do 38,6% w roku 2015. Wzrost ten odbył się zasadniczo kosztem prawie wszystkich pozostałych województw z wyjątkiem województwa małopolskiego, którego udział w całkowitej liczbie firm z udziałem kapitału zagranicznego działających w Polsce co prawda spadł z 6,1% w roku 1998 do 5,3% w roku 2004, ale następnie wzrósł do 6,8% w roku 2015, a także województwa podkarpackiego, którego udział zmniejszył się z 1,8% w roku 1998 do 1,6% w roku 2004, a następnie wzrósł do 2% w roku 2015. Oznacza to, że województwo mazowieckie, które początkowo zdołało przyciągnąć najwięcej firm z udziałem kapitału zagranicznego, było jednocześnie najbardziej atrakcyjnym miejscem dla lokalizacji kolejnych inwestycji. W rezultacie nierównomiernej lokalizacji firm z udziałem kapitału zagranicznego zamiast konwergencji spodziewać się można raczej pogłębiania się różnic rozwojowych między poszczególnymi regionami Polski.

Lokalizację spółek z udziałem kapitału zagranicznego według typów firm w roku 2015 przedstawia tabela 2.

Z tabeli 2 wynika, że najliczniejszą kategorią firm z udziałem kapitału zagranicznego, działających w Polsce, są mikrofirmy zatrudniające do 9 pracowników, które w 2015 roku stanowiły prawie 66% całkowitej liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce. W dalszej kolejności znajdują się firmy małe, zatrudniające od 10 do 49 pracowników, które stanowią 17,8% wszystkich firm z udziałem kapitału zagranicznego. Następnie firmy średnie, zatrudniające od 50 do 249 pracowników i stanowiące prawie 11% wszystkich firm z udziałem kapitału zagranicznego. Natomiast najmniej liczna kategoria to firmy duże zatrudniające 250 i więcej pracowników, które stanowią zaledwie 5,2% wszystkich firm z udziałem kapitału zagra-

Tabela 2. Lokalizacja firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w podziale na typy firm w roku 2015

Województwo	Firmy mikro (9 lub mniej prac.)	%	Firmy małe (10-49 prac.)	%	Firmy średnie (50-249 prac.)	%	Firmy duże (250 i więcej prac.)	%
Dolnośląskie	1 371	8,0	437	9,4	307	10,8	145	10,7
Kujawsko- -pomorskie	305	1,8	111	2,4	88	3,1	53	3,9
Lubelskie	317	1,9	73	1,6	44	1,6	26	1,9
Lubuskie	369	2,3	131	2,8	100	3,5	30	2,2
Łódzkie	605	3,5	222	4,8	148	5,2	72	5,3
Małopolskie	1 226	7,2	300	6,5	163	5,7	73	5,4
Mazowieckie	7 179	41,9	1578	34,1	866	30,4	407	29,9
Opolskie	252	1,5	92	2,0	61	2,1	29	2,1
Podkarpackie	363	2,1	71	1,5	56	2,0	39	2,9
Podlaskie	139	0,8	25	0,5	17	0,6	15	1,1
Pomorskie	856	5,0	266	5,8	187	6,6	64	4,7
Śląskie	1 453	8,5	507	10,9	286	10,1	161	11,8
Świętokrzyskie	97	0,6	25	0,6	28	1,0	23	1,7
Warmińsko- -mazurskie	174	1,0	59	1,3	25	0,9	15	1,1
Wielkopolskie	1 329	7,8	480	10,4	324	11,4	169	12,4
Zachodniopomorskie	1 063	6,2	248	5,4	145	5,1	11	3,0
Polska	17 125	100	4629	100	2845	100	1362	100

źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

nicznego. Tego typu struktura zachowana jest zasadniczo w każdym województwie, z wyjątkiem województwa świętokrzyskiego, w którym liczba firm średnich jest większa niż małych. Ponadto okazuje się, że dla wszystkich typów firm najbardziej atrakcyjne okazało się województwo mazowieckie, przy czym atrakcyjność tego województwa była największa dla firm mikro oraz firm małych.

3. Orientacja eksportowa firm z udziałem kapitału zagranicznego

Zbadanie orientacji eksportowej firm z udziałem kapitału zagranicznego jest konieczne dla określenia, z jakim rodzajem inwestycji bezpośrednich mamy do czynienia w Polsce. W literaturze przedmiotu wyróżnia się dwa główne rodzaje BIZ: poziome, które zastępują eksport z kraju macierzystego do kraju goszczącego poprzez

produkcję na miejscu, oraz pionowe, które generują eksport z kraju goszczącego do kraju macierzystego oraz na rynki światowe.

Poziome BIZ wiążą się z tworzeniem od podstaw lub nabywaniem zakładów produkcyjnych lub sieci dystrybucyjnych w kraju goszczącym w tych samych sektorach i gałęziach gospodarki co w kraju macierzystym. Ten rodzaj BIZ oznacza, że zagraniczne spółki córki wytwarzają takie same lub podobne produkty co firmy macierzyste, niezależnie od lokalizacji.

Natomiast pionowe BIZ związane są z międzynarodową fragmentaryzacją procesów produkcji i rozmieszczeniem ich kolejnych stadiów w różnych krajach w oparciu o posiadane przez nie przewagi komparatywne. Oznacza to, że przedsiębiorstwa międzynarodowe w części swoich zakładów wytwarzają dobra lub usługi wykorzystywane jako nakłady w innych prowadzonych przez nie rodzajach działalności. Pionowe BIZ mogą dotyczyć zarówno dostawców, jak i odbiorców tych nakładów w różnych stadiach procesu produkcji. Przedsiębiorstwa międzynarodowe mogą być zintegrowane pionowo z wydobyciem surowców lub z produkcją nakładów pośrednich za pomocą powiązań popytowych, bądź też z dystrybucją wyrobów gotowych za pomocą powiązań podażowych. Rzeczywisty transfer dóbr z jednych zakładów do drugich nie jest przy tym wymagany, wystarczy bowiem, że w różnych zakładach produkcja odbywa się w sąsiadujących ze sobą stadiach pionowo zintegrowanego procesu produkcji.

Orientację eksportową firm z udziałem kapitału zagranicznego według województw w latach 1998, 2004 i 2015 przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Orientacja eksportowa firm z udziałem kapitału zagranicznego w latach 1998, 2004 i 2015

Województwo	1998			2004			2015		
	eksport (mln zł)	udział proc.	proc. przychodu	eksport (mln zł)	udział proc.	proc. przychodu	eksport (mln zł)	udział proc.	proc. przychodu
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Dolnośląskie	1 767,9	4,6	16,8	16 282,3	10,9	43,7	49 134,4	13,3	46,3
Kujawsko-pomorskie	1 772,3	4,6	25,1	3 541,2	2,4	29,4	10 815,6	2,9	30,6
Lubelskie	781,6	2,0	19,6	1 456,6	1,0	25,4	5 067,3	1,4	35,9
Lubuskie	1 256,1	3,3	32,0	5 441,4	3,6	51,7	13 120,2	3,6	62,9
Łódzkie	1 024,2	2,7	15,8	4 104,5	2,7	26,7	17 290,2	4,7	33,4
Małopolskie	991,6	2,6	7,9	5 240,3	3,5	12,8	21 453,5	5,8	27,8
Mazowieckie	8 877,4	23,2	6,8	32 076,2	21,4	9,9	72 957,6	19,8	13,6
Opolskie	541,2	1,4	13,8	1 876,6	1,3	25,2	7 006,0	1,9	34,5
Podkarpackie	1 194,2	3,1	24,4	5 333,1	3,6	47,1	13 218,4	3,6	50,9
Podlaskie	321,7	0,8	15,5	1 262,6	0,8	23,0	2 197,1	0,6	35,5

Tabela 3, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pomorskie	4 704,4	12,3	39,0	9 799,0	6,5	38,1	17 275,2	4,7	33,0
Śląskie	6 620,3	17,3	25,7	32 216,0	21,5	39,2	68 291,4	18,5	45,1
Świętokrzyskie	545,1	1,4	14,5	2 095,1	1,4	19,5	2 800,1	0,8	18,4
Warmińsko- -mazurskie	1 199,7	3,1	22,2	3 403	2,3	43,0	5 532,2	1,5	61,1
Wielkopolskie	4 506,9	11,8	14,7	21 276,4	14,2	28,1	49 013,9	13,3	22,8
Zachodnio- pomorskie	2 069,9	5,4	29,2	4 595	3,1	37,7	13 808,4	3,7	38,7
Polska	38 174,5	100	14,1	149 999,4	100	21,9	368981,4	100	26,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Z tabeli 3 wynika, że firmy z udziałem kapitału zagranicznego zorientowane są przede wszystkim na obsługę rynku krajowego, co oznacza, że BIZ dokonywane w Polsce w większości mają charakter poziomy. Można jednak zauważyć, że znaczenie pionowych BIZ wzrasta wraz z upływem czasu. Udział przychodów z eksportu w całości przychodów ze sprzedaży firm z udziałem kapitału zagranicznego, który w 1998 roku wynosił 14,1%, wzrósł do 21,9% w roku 2004, a następnie do 26,8% w roku 2015, a więc prawie uległ podwojeniu. Ponadto zauważyć można, że w niektórych województwach dominują pionowe BIZ, ponieważ udział przychodów z eksportu w całości przychodów przekracza tam ponad 50%. W szczególności, w 2015 roku najbardziej proeksportowo zorientowanymi województwami były odpowiednio: lubuskie (62,9%), warmińsko-mazurskie (61,1%) oraz podkarpackie (50,9%).

4. Ewolucja koncentracji firm z udziałem kapitału zagranicznego

Do zbadania zmian w czasie koncentracji firm z udziałem kapitału zagranicznego na terenie poszczególnych regionów Polski w sposób bardziej formalny wykorzystana została regionalna wersja indeksu Herfindahla–Hirschmana (HHI), który używany jest zwykle do mierzenia stopnia koncentracji w obrębie danej gałęzi. Regionalna wersja tego indeksu jest wyrażona za pomocą następującego wzoru:

$$H = \sum_{i=1}^N s_i^2,$$

gdzie: s_i to udział regionu i w całkowitej liczbie firm należących do danej kategorii, natomiast N to liczba regionów.

Interpretacja powyższego indeksu jest następująca. Przykładowo, w najprostszym przypadku dwóch regionów, z których każdy miałby 50% udział w całkowitej

liczbie firm, wartość HHI wyniosłaby 0,5. Natomiast w bardziej ogólnym przypadku, indeks ten przybiera wartości z przedziału od $1/N$ do 1, gdzie N oznacza liczbę regionów w obrębie danego kraju. Zatem w przypadku Polski $N = 16$ województw, wartość tego indeksu zawiera się w przedziale $[1/16, 1]$.

Według USDOJ [2010] wartości indeksu HHI poniżej 0,15 oznaczają brak koncentracji, wartości między 0,15 a 0,25 oznaczają umiarkowaną koncentrację, z kolei wartości powyżej 0,25 oznaczają wysoką koncentrację. Obliczone wartości HHI dla polskich województw w okresie 1998-2015 zamieszczone zostały w tabeli 4.

Tabela 4. Zmiany wartości HHI w latach 1998-2015 według wielkości firmy

Wielkość Rok	Wszystkie firmy	Firmy mikro (9 i mniej pracowników)	Firmy małe (10-49 pracowników)	Firmy średnie (50-249 pracowników)	Firmy duże (250 i więcej pracowników)
1998	0,11	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
1999	0,12	0,11	0,13	0,12	0,14
2000	0,12	0,12	0,13	0,12	0,13
2001	0,14	0,14	0,14	0,13	0,14
2002	0,14	0,14	0,13	0,13	0,14
2003	0,15	0,15	0,15	0,13	0,14
2004	0,15	0,16	0,14	0,13	0,13
2005	0,15	0,16	0,14	0,13	0,14
2006	0,15	0,17	0,14	0,13	0,14
2007	0,15	0,16	0,14	0,12	0,15
2008	0,17	0,19	0,16	0,13	0,15
2009	0,18	0,20	0,15	0,14	0,16
2010	0,18	0,20	0,16	0,14	0,15
2011	0,18	0,20	0,16	0,14	0,15
2012	0,19	0,21	0,16	0,14	0,15
2013	0,19	0,21	0,16	0,14	0,15
2014	0,19	0,21	0,16	0,14	0,15
2015	0,19	0,21	0,16	0,14	0,14

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Z tabeli 4 wynika, że pod koniec lat 90. XX w. firmy z udziałem kapitału zagranicznego, działające w Polsce, nie były jeszcze przestrzennie skoncentrowane. Dotyczyło to zarówno wszystkich firm z udziałem kapitału zagranicznego jak i poszczególnych ich typów. Natomiast w po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku zjawisko koncentracji zaczęło się nasilać i występować bardziej wyraźnie. W początkowym okresie najbardziej skoncentrowana była działalność firm dużych, a najmniej mikrofirm. Później jednak ta tendencja uległa odwróceniu. Pod

koniec okresu badania, pomimo że koncentracja postępowała we wszystkich rodzajach firm, najbardziej skoncentrowana była działalność mikrofirm, a najmniej firm średnich oraz największych. W przypadku największych firm w roku 2015 wartość HHI spadła do wartości z początkowego okresu próby.

5. Zakończenie

Celem niniejszej pracy było zbadanie zmian w lokalizacji działalności firm z udziałem zagranicznego kapitału oraz ich orientacji eksportowej na terenie obecnych 16 województw Polski w okresie 1998-2015, ze szczególnym uwzględnieniem roli ich wielkości. Uzyskane wyniki empirycznie potwierdzają występowanie koncentracji firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce dla wszystkich rodzajów firm. Koncentracja ta została jednak dość mocno zahamowana w ostatnich latach. Jest ona szczególnie wyraźna w przypadku firm mikro, firm małych oraz średnich, natomiast mniej wyraźna w przypadku firm dużych. Najwięcej firm z udziałem kapitału zagranicznego wszystkich kategorii zostało zlokalizowanych w województwie mazowieckim. Firmy działające w tym województwie generują największe przychody całkowite, a także przychody z eksportu, pomimo że są one nastawione głównie na obsługę rynku polskiego. Pomimo rosnącej orientacji eksportowej firm z udziałem kapitału zagranicznego przychody ze sprzedaży na rynku krajowym nadal odgrywają dominującą rolę. To sugeruje, że poziome BIZ odgrywają ważniejszą rolę niż pionowe BIZ. W ramach przyszłych badań konieczne jest jednak przeanalizowanie determinant działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w sposób formalny poprzez estymację modeli wyprowadzonych z teorii przedsiębiorstwa międzynarodowego.

Literatura

- Cieřlik A., 2004, *Determinanty przestrzennego rozmieszczenia firm z udziałem kapitału zagranicznego na terenie Polski*, Bank i Kredyt, 4, s. 55-70.
- Cieřlik A., 2005, *Geografia inwestycji zagranicznych. Przyczyny i skutki lokalizacji spółek z udziałem kapitału zagranicznego na terenie Polski*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Cieřlik A., 2013, *Determinants of the location of foreign firms in Polish regions: Does the firm size matter?*, Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 104(2), s. 175-193.
- Domański B., 2001, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski. Prawidłowości rozmieszczenia, uwarunkowania i skutki*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Domański B., 2005, *Korporacje ponadnarodowe a miejsce (region)*, Biuletyn PAN KPZK z. 219, Warszawa, s. 130-146.
- Główny Urząd Statystyczny, 1994-2017, *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym*, Wydawnictwo Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa.
- Gorzelać G., 1996, *The Regional Dimension of Transformation in Central Europe*, Jessica Kingsley Publishers, London.
- USDOJ, 2010, Department of Justice and Federal Trade Commission, Horizontal Merger Guidelines, <https://www.justice.gov/atr/horizontal-merger-guidelines-08192010>.